

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Божидай Ірини Ігорівни «Формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження. Стабілізація економічного розвитку в агропромисловому виробництві неможлива без досягнення більшістю його суб'єктів певного рівня економічної ефективності своєї діяльності. Втім, офіційна статистика свідчить, що протягом останніх років чверть загальної кількості аграрних та переробних підприємств отримує збитки від здійснення діяльності. За оцінками ж більшості вітчизняних дослідників, лише незначна частина підприємств вказаних галузей здатна здійснювати розширене відтворення. Ключовим фактором, який зумовлює таку ситуацію, є незадовільний характер реалізації економічних інтересів підприємств-товаровиробників. Він визначається характером конкуренції на різних рівнях розподілу агропродовольчої продукції, а також диспропорціями в концентрації капіталу суб'єктів сфер її виробництва та обігу. При цьому, як показує практика, майже єдиним шляхом виправлення даної ситуації є підвищення конкурентоспроможності підприємств-виробників, передусім, у частині створення конкурентних переваг цінового характеру. Адже ціна реалізації залишається майже єдиним значимим в короткостроковому періоді фактором забезпечення необхідного рівня економічної ефективності основної діяльності. Останнє потребує обґрунтування відповідних конкурентних стратегій агропромислових підприємств в контексті стабілізації їх розвитку.

Дослідження за темою дисертаційної роботи здійснювалося відповідно до плану науково-дослідної роботи Харківського національного університету будівництва та архітектури за темами: «Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних умовах» (номер державної реєстрації 0113U001344), «Ефективність сучасного бізнесу в умовах динамічного середовища» (номер державної реєстрації 0117U001939), «Європейський вектор

модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток» (номер державної реєстрації 0118U001940), «Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін» (номер державної реєстрації 0118U001941), «Інституціональне забезпечення розвитку споживчого ринку регіону» (номер державної реєстрації 0117U005351), у межах яких автором обґрунтовано теоретико-методичні засади та надано практичні рекомендації щодо формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств.

Отже, актуальність теми дисертації Божидай І.І. не викликає жодних сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Представлене дисертаційне дослідження є спробою поєднання існуючих та розвитку наукових підходів щодо обґрунтування теоретичних, методичних та прикладних положень щодо стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємств агропромислового виробництва та підвищення економічної ефективності їх діяльності. Якісний аналіз дисертації свідчить, що здобувачем виконане обґрунтування теоретичного базису поставленої наукової проблеми.

Список використаних джерел налічує 220 найменувань, серед яких наявні праці провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців з економічної теорії, аграрної економіки, менеджменту, нормативні, законодавчі та аналітичні матеріали.

Виклад матеріалів та результатів дисертаційного дослідження є логічним та послідовним. Заслуговує схвалення вдалий вибір методів та інструментів наукового дослідження для вирішення поставлених завдань та досягнення мети. Зміст дисертації відповідає її темі. Розроблені автором рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджено відповідними документами.

Можна стверджувати, що висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта є достатньою мірою обґрунтованими і достовірними.

Ступінь новизни наукових положень. Наукова новизна дисертаційної роботи Божидай І.І. полягає в отриманні нового вирішення наукового завдання формування генерування та імплементації конкурентних стратегій агропромислових підприємств.

Найбільш важливими результатами, що характеризуються новизною і розкривають повноту і зміст дисертаційного дослідження є:

- удосконалення понятійно-категоріального апарату стратегічного управління шляхом комплексного та системного визначення дефініцій «стратегія» та «конкурентна стратегія»;

- виконане удосконалення підходу до формування конкурентної стратегії підприємства шляхом поєднання послідовних та взаємопов'язаних блоків: цілевизначення, аналітичного, прогностного та планового;

- удосконалений підхід до організації процесу формування конкурентної стратегії підприємства;

- розвиток системи класифікації агропромислових підприємств, яка побудована на критеріях розміру підприємства, розміру земельних площ, ефективності використання земельних площ, виробничих активів, ефективності діяльності та якості управління;

- розвинутий методичний підхід щодо формування матриці стратегій, що ґрунтується на результатах кластерного аналізу вибірки провідних агропромислових підприємств, що дозволяє сформувати типові групи підприємств та визначає пріоритетні стратегічні показники їх розвитку;

- набуття подальшого розвитку ідентифікацією напряму формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств, що ґрунтується на засадах бенчмаркінгу та інтегрованій оцінці рівня конкурентоспроможності, та дозволяє конкретизувати стратегічні цілі;

- розвиток методичного підходу щодо вибору ефективної конкурентної стратегії для агропромислових підприємств, особливістю якого є визначення стратегічних значень пріоритетних показників діяльності підприємства

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. Основні результати дисертації Божидай Ірини Ігорівни «Формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств» висвітлено у 24 наукових працях, з яких 2 колективні монографії, 9 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті в інших наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних, та 11 тез наукових доповідей.

Положення, що містяться в публікаціях за темою дисертації, не містять протиріч з результатами його виконання та не викликають суттєвих заперечень. Аналіз змісту публікацій дозволяє стверджувати, що основні положення дисертаційної роботи достатньою мірою оприлюднені у відкритому друку. Діючі вимоги щодо необхідної кількості публікацій дотримано. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Божидай Ірини Ігорівни «Формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств» складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Дисертація викладена на 234 сторінках друкованого тексту, обсяг основного тексту дисертації складає 185 сторінок.

У першому розділі проаналізовано підходи до трактування поняття «стратегія», сформульовано авторський погляд на визначення даного поняття з урахуванням його сутності, способів та результатів реалізації; обґрунтовано місце конкурентної стратегії в ієрархії управлінських стратегій; вирішено неузгодженість щодо співвідношення місця конкурентної та бізнес стратегій, обґрунтовано їх відмінність; сформовано систему класифікацій стратегій.

У другому розділі визначено основні принципи розвитку аграрного сектору України; визначено, класифіковано та кластеризовано провідні підприємства на ринку.

У третьому розділі проведено формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств на засадах бенчмаркінгу; змодельовано та обґрунтовано вибір конкурентної стратегії підприємства, визначено адаптивний перспективний план його розвитку.

Дисертація Божидай Ірини Ігорівни «Формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств» за обраним напрямом дослідження, його предметно-об'єктною сферою та змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають діючим вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Практична цінність результатів дослідження. Цінність наукових результатів дисертаційної роботи полягає у можливості використання

агропромисловими підприємствами та органами державного управління агропромисловим розвитком наукових розробок та практичних рекомендацій щодо стратегічного управління конкурентоспроможністю. Ступінь впровадження результатів в діяльність суб'єктів економічних відносин підтверджено відповідними документами.

Зауваження до дисертаційної роботи. Не дивлячись на достатньо високий науковий рівень виконання дослідження та подання його результатів у дисертації, остання містить окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Методологічно невірною є ідентифікація «бізнес-стратегії» або «ділової стратегії» в якості типу управління окремим господарським підрозділом компанії, представлена у формулюванні першого положення наукової новизни в рубриці «удосконалено».

2. Потребує уточнення застосування критеріїв розміру підприємства та розміру земельних площ в системі класифікації агропромислових підприємств, адже доцільніше було застосувати, все ж таки, показник масштабу виробництва та врахувати спеціалізацію агропромислового підприємства, адже для аграрних підприємств, зокрема, розмір підприємства є тотожним розміру його землекористування в системі аналітичної інформації (С. 104-111, рис. 2.16 дисертації).

3. При аналізі нормативно-правових та організаційних засад ідентифікації дефініції «агропромислове підприємство» в підрозділі 1.3 дисертації поза увагою автора залишилися положення Цивільного та Господарського кодексів України.

4. Застосована вибірка з 44 підприємств для проведення кластерного аналізу (підрозділ 2.3) є надто малою для відображення повної та адекватної картини стану, спеціалізації, рівня ефективності та інших показників та параметрів вітчизняних агропромислових підприємств, не дивлячись на статистичну та математичну значущість отриманих результатів.

5. У рекомендаційному розділі дисертації доцільно було не обмежуватися лише представленням результатів розробок та їх апробації на прикладі Групи компаній «Агротрейд», а поширити обґрунтовані рекомендації на підприємства, які поєднані схожими ознаками та скористатися для цього результатами

групувань та співставлень, представлених у другому розділі роботи.

Вказані зауваження не знижують позитивної оцінки дисертаційної роботи Божидай І.І., не заперечують авторського бачення шляхів вирішення поставлених завдань та відображають власну наукову позицію опонента.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.
Дисертаційна робота Божидай Ірини Ігорівни виконана на актуальну тему і достатньо повно визначає сутність отриманого при виконанні дослідження нового вирішення сформульованої наукової проблеми. Одержані результати в достатній мірі обґрунтовані і достовірні. Автореферат відображає основний зміст дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота «Формування конкурентної стратегії агропромислових підприємств» відповідає діючим вимогам, що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук у відповідності з пунктами 9, 11 та 12 діючого «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор – Божидай Ірина Ігорівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри організації виробництва,
бізнесу та менеджменту Харківського
національного технічного університету
сільського господарства
імені Петра Василенка

О.О. Красноручський

